

puncerezec, denariča, z zavihanimi rokavi se je zopet lotil pisanja, ubogi Trubar ipd.

Ruplova monografija o Trubarju je močnejša v dokumentarnem delu, šibkejša pa v širšem opredeljevanju pojavov. Mimo osrednje, Trubarjeve osebnosti, pa je avtor označil še vrsto ljudi, ki je z njimi naš reformator imel opravka, kakor znanega ljubljanskega protestanta Klombnerja, barona Ungnada, škofa Bonoma, Konzula in Dalmato ter tako naslikal dovršen del reformacijskega gibanja pri Slovencih.

Morda je prav ta pomembna publikacija opozorila na nujnost izdaje Trubarjevih izvirnih besedil in njegove korespondence. Začetniku naše pisane besede to gotovo dolgujemo.

Andrej Tušek

LIKOVNA UMETNOST

ČIPKASTE ZVERINE IN TOTEMI*

Joža Horvat — Jaki je širši publiki že dobro znano ime. Ob pričujoči razstavi so mu nekateri recenzenti naredili krivico, ker so ga proglasili za umetnika-naivca. Verjetno so zamešali pojme in poistovetili pomanjkanje formalne akademske izobrazbe z naivnostjo.

Neugnani in včasih malce zaleteli slikar je tipičen *selfmademan*. Sam se je prikopal do znanja in veljave in moramo reči, da akademske izobrazbe ne pogreša. Pravijo, da Jaki naslika tudi preko sto slik dnevno, število risb pa je že davno preseglo številko deset tisoč. Temu lahko verjamemo — znamenje naglice nosijo prav vsa njegova dela. Žal pa gre z naglico z roko v roki tudi površnost.

Jaki se je poizkusil skoraj v vseh oblikovalnih smereh, od strukturalne abstrakcije do portretov in krajin v Van Goghovi maniri. Vendar ni obstal nikjer. Vtisi, pobude in vplivi, ki se jih slikar večinoma ne zaveda, le redko zazvenijo kot sinteza dognanj in delovne discipline. Vse je eksperiment (morda niti ne preveč drzen). Ta vsestranost pa po eni strani bolj škoduje kot koristi. V bistvu je Jakijevo slikarstvo stalno na isti ravni. Od prvih razstav in laskavih priznanj do danes ostaja le pojav, ki nas preseneča s svojo vitalnostjo, mnogo manj pa s kvaliteto. Zanimivo pa je, da ravno zadnji ciklusi čipkastih zverin in strahov pričajo, da slikar ne sme mirovati. Shema (oblikovna in vsebinska), ki naj bi pomenila umiritev, je v bistvu stagnacija. Morda nam Jakijev primer dokazuje, da kvantiteta ni vedno pogoj kvalitete.

Bogosav Živković — kipar-naivec — bi nas rad prepričal in osvojil na sila cenen način. Rezbarska nepismenost in motivni svet (prepleti najrazličnejših likov), ki so ga v številnih variantah mnogo bolje (in iskreno) obdelali številni anonimni ljudski rezbarji, morda v prvem hipu deluje sveže in iskreno. Za to fasado pa kmalu odkrijemo pozerstvo in nemoč. Kipar-diletant, ki mu je založba »Jugoslavija« izdala razkošno monografijo, je verjetno brez svoje krivde

* Ob razstavi Jožeta Horvata — Jakija in Bogosava Živkovića v Mestni galeriji.

padel v vrtnec konjunktura in brezglavega kaosa na umetnostnem tržišču. Čez noč je postal zvezda in na enak način bo verjetno (upajmo) tudi zatonil.

Po eni strani ustanovljamo akademije, po drugi strani pa jim dajemo nezaupnico. Prav gotovo akademija ne more biti edino zveličavno sredstvo za produciranje umetnikov. Mnogi znani slikarji, celo arhitekti, so dosegli vrhunske uspehe brez pečata formalne izobrazbe. Vendar to niso »naivni« umetniki, temveč resnične umetniške osebnosti. Za Generalića ne moremo reči, da je naivec, Generalić je slikar in umetnik v najboljšem pomenu besede. Mislimo pa, da poplava »naivnih« nima nikakršnega smisla. Plemenit amaterizem, sprostitvev po vsakdanjem delu, aktivno udejstvovanje z umetnostjo je prav gotovo eden izmed ciljev. Vendar moramo ločiti »iskrene« zmazke nekoga, ki sploh ne zna držati čopiča ali dleta in ki ga kujemo v zvezde samo zato, ker ničesar ne zna, in umetnino, ki nam pripoveduje resnico o nas, našem času in nas notranje obogati.

Ali je naš okus res tako utrujen, dekadenten in potreben »svežine«? Ali nam res lahko nudi zadovoljstvo samo še »umetnost«, ki rešuje probleme, aktualne pred nekaj stoletji? Ali nima vsak čas svojega specifičnega izraza? Ali umetnost vsakega obdobja ne odgovarja na aktualna vprašanja sodobnosti? Ali res nikogar ne zanimajo vrednote, ki preraščajo svoj čas? Verjetno tudi rezbarja Živkovića žulijo problemi sedanjosti, vendar se jim »naivno« umakne. Njegovi izdelki so kopije že davno preživelih oblik in shem tradicionalne rezbarije. Bogastvo motivike in vsebine na pristnih ljudskih rezbarijah (ki izražajo posebno obliko družbene zavesti nekega sloja v preteklosti) lahko oplaja tudi sodobne oblikovalce. Vendar je forma lahko samo posoda za novo vsebino in osebno izpoved. Vsega tega pa v Živkovićeveih plastikah ni. Res pa je — če bi skušal kaj takega doseči, prav gotovo ne bi zaslovel čez noč — najprej bi moral krepko razmišljati in delati doma ali na akademiji.

Umetnost je lahko samo ena! Zakaj še nismo slišali o »naivni znanosti«? (Kar predstavljajmo si: Uspeh jugoslovanske naivne elektronike na mednarodnem sejmu izumov itd.) »Naivnih zdravnikov« (vračev in padarjev) se bojimo, saj nas lahko s svojim delovanjem oropajo življenja. Če nas pa vleče za nos »umetniški padar«, mu prostodušno zaupamo in mu celo drago plačamo.

Na koncu samo še vprašanje: Kdo je naiven? Umetnost, umetnik ali mi?

Ivan Sedej

SLIKAR FERDO MAYER V MESTNI GALERIJI

Mayerjev slikarski eksperiment je iskren. Privlačijo ga oblike vsakdanje realnosti. Tenkovestno upošteva vrednost in funkcijo upodobljenega predmeta. Predmet s svojo obliko in kot medij slikarjeve izpovedi diktira formo in način njegovega izraza. Slikar gre celo tako daleč, da ne glede na ustaljene konvencije o »stilni pripadnosti«, posega tako po repertoarju barvnega realizma kot po sredstvih likovne abstrakcije. To daje Mayerjevemu slikarstvu poseben značaj, ki ga je recenzent v *Delu* napačno ocenil kot dilemo. Kot so kozolci stilizirana interpretacija objektivne predmetnosti, tako je tudi »abstraktna« *Gradnja bloka* v bistvu portret dinamiziranega tlorisa skupine zgradb in komunikacij — nekakšna moderna veduta.